

ז.ה.ל.צ.י.ב.

מאמרים מתורת
מרן **הבני יששכר** זיע"א
וממשיכי דרכו

דרך פקודיך
הקדמה א'
מצות צריכות כוונה (ב')

ו' אלול ה'תשפ"ו
ירושלים עיה"ק תובב"א

לעילוי נשמת

זקיני מו"ה שמעון בן מו"ה צבי דוב ז"ל
וזו' מרת בלומה בת מו"ה אפרים ע"ה
אמי מרת אידל פעסיל גיצא בת ר' שמעון ע"ה
חותני מו"ה יחיאל גרשון הלוי בן מו"ה ישראל אברהם ז"ל
דודתי מרת חיה זיסל עלקא בת מו"ה שמעון ע"ה
זקיני מו"ה שלמה בן מו"ה צבי אריה ז"ל
זקיני מו"ה ישראל אברהם בן מו"ה יהושע ז"ל
וזו' מרת סאשא רחל בת מו"ה אברהם ע"ה
הרב משה מרדכי מאיר הלוי בן חיים יעקב ז"ל
הבה"ח ישעי' בן יונתן אליעזר ז"ל

תנצב"ה

יו"ל ע"י

ישעי' יצחק פרענקעל

רח' המהר"ם מרוטנבורג 3C

054-846-9863

1-347-588-9392

5374515@gmail.com

עימוד: מאורות - בית"ע

0548463972

י'

הא דמצוות צריכות כוונה ובזולת הכוונה לא יצא, דווקא מצות שאין בהם הנאה לגוף, אבל מצות שיש בהם הנאה יצא בדיעבד גם בזולת הכוונה. על כן פסק בטור ושלחן ערוך בסימן תע"ה (ועיין בבית יוסף שם) אנסוהו לאכול מצה יצא ידי חובתו כיון דנהנה, רק בתנאי שידע שהוא מחוייב בזה היום במצוה זו, והדבר הזה שעושה הוא המצוה המחוייב בה, כאשר ביאר שם בשלחן ערוך (סעיף ד') בתנאי שידע שהיום פסח ומחוייב לאכול מצה והדבר הנתחב לו בגרונו הוא המצה המחוייבת בזה היום, (עיין בפרי מגדים בפתיחה הכוללת (ח"ג אות ה' *)). ומזה יצא לנו טוב טעם למה שאמרו בגמרא יבמות (ס"ב א') היו לו בנים בגיותו (ואחר כך נתגיר) קיים מצות פריה ורביה, והוא תמוה דלו יהיה שעשה המצוה הרי לא כיון וצריך לחזור ולקיים. ולפי האמור ניחא, דבמצוה כזאת כיון שנהנה יוצא בדיעבד בלא

כוונה (ועיין להלן מצות לא תעשה מ"ו חלק המחשבה אות ב'), ואין לחוש דילמא לא ידע בעת העשייה שהיא המצוה המחוייבת באותו היום וכנ"ל, דכל הגוים יודעים שהפועל הזה פעל השם יתברך בטבע הברואים לקיום המין, וגם בודאי ידע שזאת היא אשה אשר הפועל הזה נגמר על ידה, והגם שכיון להנאתו לית לן בה (עיין עוד בברכה משולשת יבמות פ"ו מ"א):

הן אמת מלשון השולחן ערוך אבן העזר סימן א' (ס"א) משמע דצריך כוונה, דזה לשונו: חייב אדם לישא אשה כדי לפרו"ת ולרבו"ת, ומדכתב בד"י לפרו"ת ולרבו"ת ולא כתב בסתם לישא אשה ולהוליד ממנה, משמע שצריך לכיון בנשואיו בד"י לקיים מצות פרי"ה ורבי"ה. והנה לפי הנ"ל נראה דיוצא גם בלא כוונה, ואם תאמר דעל כל פנים לכתחילה צריך כוונה, זה הדין הוא בכל המצות אפילו דרבנן ולמה משמיענו זה בזאת המצוה, ואפשר לומר דמשמיענו דסלקא דעתך אמינא

א. ז"ל הפרי מגדים: ומיהו אף דמצות ד' תורה צריכות כוונה, הני מילי התלוים בדיבור ועשייה לחוד, הא מצות התלויות באכילה כמו מצה ופסח וכדומה אין צריך כוונה, כמבואר באורח חיים סימן תע"ה סעיף ד', אנסוהו לאכול מצה יצא שנהנה. ועיין סימן ר"ד סעיף ח' בהג"ה אם אנסוהו לאכול אין מברך. ותמיהו שם הט"ז (סק"ב) ומגן אברהם (סק"כ) הא נהנה, וסבור הייתי לומר דברכות דרבנן לא תקנו אלא בנהנה מרצונו, הא ברכת המזון דבר תורה אם אנסוהו לאכול כדי שביעה מחויב לברך ברכת המזון. ועיין בספר חמד משה בסימן קצ"ו וסימן ר"ד (אות ו') דברכות להודות לשם שזימן לו יתברך, ובאנסוהו טוב היה לו שלא לאכול, אפשר אף ברכת המזון כהאי גוונא אין מברך [וכו'].

ואני מסופק אם אנסוהו לאכול מרור מר ומזיק לגרונו אם יצא ידי מרור או לאו, דמצה נהנה כמתעסק בחלבים דחייב שכן נהנה, מה שאין כן במרור כהאי גוונא, וכי תימא מרור בזמן הזה דרבנן ובדרבנן אין צריך כוונה, הא כיון שלא לצאת כתבנו אף בדרבנן לא יצא.

ז'

יש מצות שקיומם רק במחשבה, כגון אנכי ד' אלקיך (שמות כ' ב') כאשר יבואר במקומו (עיין לקמן מצות עשה כ"ה, ועיין עוד בדברים נחמדים פ"ב מהלכות יסודי התורה ה"א), (והנה לדעתי ודאי צריכין כוונה לצאת ידי חובת המצוה, אפילו למאן דאמר מצות אין צריכות כונה, זהו דוקא מצוה התלויה בעשיה. מיהו לדידן אין נפקא מינה דקיימא לן בלא זה מצות צריכות כוונה במצוה דאורייתא, ובדרבנן לא אשכחן מצוה במחשבה). והנה יש מצות התלויים בדבור, עיין בבית יוסף אורח חיים תקפ"ט¹ בשם (רבינו שמואל) [רבינו יונה (ברכות פ"א ו' א' ד')] דגם למאן דאמר

דבנשואין אין צריך לכוין כלל כיון דאין זה עיקר המצוה, דהמצוה שבתורה פר"ו ורב"ו נאמרה ולא נאמר בתורה קח לך אשה, והוה אמינא דגם לכתחילה אין צריך כוונה בנשואין, קא משמע לן דצריך לכתחילה לכוין בנשואין כיון דנאמר בתורה (בראשית ב' י"ח) לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר, נפקא לן להשתדל להיות לו עזר, ואפקיה בלשון פר"ו ורב"ו להורות דבשעת לקיחת העזר יכוין לטעם פריה ורביה (ועיין להלן מצות עשה א' חלק המעשה אות ח'), אבל בדיעבד יוצא גם בזולת הכוונה וכמו שכתבתי לעיל, זה מה שנראה לי (ועיין להלן מצות עשה א' חלק המחשבה אות א' ב'):

ב. ועיין בספר דרך המלך (על הרמב"ם לרבי דובעריש הכהן ראפפורט זצ"ל מראווא, לבוב תרנ"ד, פ"א מהלכות אישות ה"א פירוש הקצר אות א', כן מצויין בהערות למנחת חינוך מצוה א' מהדורת מכון ירושלים, לאחר שהביא דברי רבינו אלה): לכן יש להזהיר למסדרי קידושין שיזכירו להחתן שיתכוין לקנותה בכך, וראיתי למחותני הגאון הקדוש בעל מנחת חינוך זצ"ל אשר בעת שהיה מסדר קידושין היה נוהג להזהיר להחתן שיתכוין לכונת מצוה לצאת ידי השיטות האומרים דמצות צריכות כוונה

ג. שם כתב הטור שהתוקע צריך לכוין להוציא השומע, דאם לא כיון, לא יצא, ושם הביא דברי רבינו יונה, המובא בסמוך.

ד. [תוקן על פי דברי השדי חמד (מערכת המ"ם אות ע'), שהעיר על רבינו כאן מה שהביא בשם רבינו שמואל, דהנה בבית יוסף שם הביא את שיטת רבינו שמואל המובא ברבינו יונה (הנ"ל) אך לענין אחר, בענין המכוון שלא לצאת, עיין שם. אך סברא זו לחלק בין מצוה שבמעשה ומצוה שבדיבור, הוא מרבינו יונה. והמעין בפרי מגדים שמציין רבינו לו בסמוך, הביא שיטה זו בשם רבינו שמואל].

וז"ל רבינו יונה: מאי דאמרינן אלא היכא דנקט כסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי בתר פתיחה אזלינן או בתר חתימה אזלינן ולא איפשיטה, ואם איתא שאינו אלא במחשבה אמאי לא אפשיטה שאף על פי שכוונתו היתה לברך בטעות על היין מה בכך הרי נעשית המצוה ומצות אינן צריכות כונה, ולפי מה שפסק הרי"ף ז"ל (בפ"ג דראש השנה כ"ח א') דמצות צריכות כונה אתי שפיר דמשום הכי אמרינן בתר פתיחה אזלינן שלא נתכוון לברך על שכר ולא יצא דמצות צריכות כונה, או בתר חתימה אזלינן ויצא שהיתה החתימה כראוי.

מצות אין צריכות כוונה, דוקא מצוה שיש בהן מעשה שעשייתן עשיה מיקרו גם בזולת כוונה, מה שאין כן מצות התלויות רק בדיבור שאין בהן עשיה גמורה לכולי עלמא צריכין כוונה. וכתב הפרי מגדים בפתיחה הכוללת (ח"ג אות ד') דנפקא מינה גם לדידן דסבירא לן מצות צריכות כוונה, אף על פי כן במצות דרבנן קיימא לן דאין צריך כוונה היינו דוקא בתלויות במעשה מה שאין כן התלויות רק בדיבור כגון הל"ל (ובלא זה (הסמ"ג) (הסמ"ק (מצוה קמ"ו) [סבירא ליה הלל דאורייתא (ועיין עוד בחידושי מהרצ"א מאמר י"ב בדברי הרי"ף אות ט"ז, בני יששכר מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר

ד' סימן קכ"ז)) וברכת המזון בלא אכל כדי שביעה, וברכת הנהנין (ואפשר גם ברכת המצות) צריך לכוין מקודם שעושה כדי לקיים מה שצוהו חז"ל כאשר נצטוינו בתורה (דברים י"ז י"א) לא תסור וכו' ובזולת הכוונה לא קיים המצוה, והיה לפי זה מהראוי לחזור ולברך, אך להיות דהפרי מגדים פקפק בזה ורוצה להביא ראיה דגם אותן התלוים בדיבור אין צריך כוונה בדיעבד, על כן מסתפינא להקל בספק ברכה. הא ודאי בהל"ל יחזור ויאמר בלא ברכה, דבלא זה יש סברא שהוא מדאורייתא, וגם אי דרבנן יש לחוש לסברת (רבינו שמואל) [רבינו יונה],

אמנם רבינו האי גאון זכרנו לברכה והרבה מן המפרשים פסקו דמצות אין צריכות כונה וקשה להם דהוה לן למימר שאף על פי שלא נתכוון לברך על השכר מתחלה כיון שנעשית המצוה יצא, ואמאי לא איפשיטא, ויש לומר דאפילו מי שסובר דמצות אין צריכות כוונה, הני מילי בדבר שיש בו מעשה שהמעשה הוא במקום כוונה כגון נטילת לולב (סוכה מ"ב א') דאמרינן מדאגבהו נפק ביה, וכן כל כיוצא בזה, אבל במצות שתלויה באמירה בלבד ודאי צריכה כוונה שהאמירה היא בלב וכשאינו מכוין באמירה ואינו עושה מעשה נמצא כמי שלא עשה שום דבר מהמצות.

ה. עיין שם בפרי מגדים (שכתב דבריו בקיצור ממש), דכנ"ל אפילו למאן דאמר מצות אין צריכות כוונה, הני מילי בעשיה, אבל בדיבור לכולי עלמא צריך כוונה, ויהיה נפרא מינה במצוה דרבנן, דהנה קיימא לן בסימן ס' (סעיף ג') ב' שיטות אם מצות צריכות כוונה או לא, וכתב המגן אברהם (שם סק"ג) דהיינו דוקא במצות דאורייתא, אבל במצות דרבנן אינו צריך כוונה, אבל לפי דעת רבינו יונה הנ"ל דאף במצות דרבנן שהם באמירה צריכין כוונה.

והקשה הפרי מגדים מגמרא בראש השנה (כ"ה ב') דאמר רבא מצות אין צריכות כוונה, וקשה ממשנה דברכות (י"ג א') דהיה קורא בתורה והגיע זמן קריאת שמע, אם כיון לבו יצא וכו'. ובגמרא, שמע מינה מצות צריכות כוונה, דמאי אם כיוון לבו, דכיוון לבו לקרות. והקשה הגמרא דהא קא קרי, ומשני בקורא להגיה. וקשה (וכן הקשה הלחם משנה פ"ב מהלכות מגילה ה"ה, עיין שם, ועיין בפרי מגדים מצבצות זהב סימן תר"צ סק"ז), דלפי הנ"ל למה לא משני דשאני מצות שבאמירה, דלכולי עלמא צריכות כוונה. ומשמע לכאורה דלמאן דאמר דמצות אין צריכות כוונה, דאין חילוק בין מצוה שבאמירה למצוה שבעשיה. אך מה דנפסק בשלחן ערוך (או"ח סימן תר"צ ס"ד) דמגילה צריך כונה, אף על פי דהוא מצוה דרבנן, מסיים הפרי מגדים שם, דיש לומר דברי קבלה כדברי תורה דמין, עיין שם.

ולכתחילה ודאי צריך לכוין כנ"ל
 אליבא דכולי עלמא, ובברכת המזון
 בלא אכל כדי שביעה יש להביא עצמו
 לידי חיוב כדי שיחזור ויברך, נראה לי
 (עיין אגרא דפרקא אות רט"ז):

ימצוה דרבנן אין צריך כוונה, היינו
 דווקא דבדיעבד יצא ידי
 חובתו גם בזולת הכוונה, אבל
 לכתחילה וודאי צריכות כוונה. וענין
 הכוונה במצוות דרבנן הוא כך, שצריך
 לכוין בעשייתו לקיים המצוה פלונית

שכיוונו חז"ל כאשר ציוונו י"י אלוקינו
 (דברים י"ז י"א) לא תסור, (הוא לפי דברי
 רב אויא בגמרא שבת דף (כ"ג א')) מכל
 הדברים אשר וכו' או (דברים ל"ב ז') שאל
 אביך ויגדך וכו' (הוא כרב נחמיה או רב
 נחמן בר יצחק לפי גרסת השאילתות
 (פרשת וישלח שאילתא כ"ו)), ונראה לי
 דבהא פליגי רב אויא ורב נחמן דמר
 סבר שצריך לכוין לקיים לא תסור ומר
 סבר שצריך לקיים שאל אביך ויגדך
 וכו' (ויתבאר עוד אם ירצה ה'"). והנה

ו. ז"ל רבינו שם: אמרינן בגמרא (ברכות מ"ח א') להוציא את הרבים ידי חובתם (בברכת המזון) עד שיאכל
 כזית דגן. והנה הוקשה להבה"ג ז"ל, מי שאכל כזית דגן שאינו חייב בברכת המזון רק מדרבנן
 (דמדאורייתא ואכלת ושבעת (דברים ח' י') כתיב) איך יהיה יכול להוציא את מי שאכל כדי שבעו, על כן
 פירש, דמיירי שגם האחרים לא אכלו רק כזית, ועיין ברש"י (ד"ה עד) וברא"ש (סימן כ"א) תירוצים אחרים.
 אבל אית מרבנן דסבירא להו דמדאורייתא חייב גם בכזית, וכן נראה מבואר בזהר תרומה (קנ"ג א'). והנה
 פשטיות לשון הגמרא דלעיל גם כן משמע כך, על כן יש להחמיר בזה, דהיינו אם מסופק אם בירך ברכת
 המזון דהוה ספק דאורייתא וצריך לברך, מיהו אם לא אכל רק כזית ונסתפק אם בירך, לפי מה דפסקין
 דכזית הוה מדרבנן לכאורה אינו צריך לברך, אבל לפי מה שנתבאר הוה ספיקא דדינא, על כן מהראוי לו
 להביא עצמו לידי חיוב דאורייתא, או ישמע ברכת המזון מאחרים.

עוד זאת נראה לי, דהנה פלוגתא דרבוותא הוא בהא דפסקין ספק דאורייתא לחומרא, אם הוא מדאורייתא
 או מדרבנן, ממילא למאן דאית ליה דהוא רק מדרבנן, אם נסתפק אם בירך ברכת המזון (הגם שאכל כדי
 שבעו) וצריך בודאי לברך, אף על פי כן באפשר חיובו הוא רק מדרבנן ואינו יכול להוציא אחרים ידי
 חובתן, הבן.

ז. קטע זו הוא הוספה מכתב יד הנ"ל.

ח. עיין בחידושי מהרצ"א (חנוכה מאמר ח' אות י"ד): רב אויא אמר מלא תסור (דברים י"ז י"א) רב נחמיה אמר
 (דברים ל"ב ז') שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך, לכאורה במאי פליגי, ומר מאי טעמא לא אמר כמר,
 גם רב אויא אמר מלא תסור במ"ם, ורב נחמיה אמר שאל וכו' ולא אמר משאל. ויש לומר דר' אויא אמר
 מלא תסור הרי לא תסור לאו הוא ועל לאו לא מברכין, על כן אמר מלא תסור רצונו לומר מהפסוק לא
 תסור נשמע עשה, דהיינו לא תסור מכל הדברים אשר יגידו לך, וכיון שמגידין מצות עשה הרי עשייתה
 מקרי מצות עשה אשר ציונו הבורא כי צוה לא תסור, וזה שפירש"י (ד"ה מלא תסור) סיום הפסוק, ור' נחמן
 לא ניחא ליה בזה דעל כל פנים לא תסור לאו הוא, על כן אמר שאל אביך ולא אמר משאל, דשאל אביך
 הוא עשה, ור' אויא לא ניחא ליה משאל אביך דהתם קאי מה שיאמרו על פי התורה דברי אביך, ודאי
 הכונה על פי התורה כדרך האב המלמד לבנו תורה, והוי סיפא זקניך דומיא דרישא על פי התורה דייקא.

צריך כוונה רק מה שהוא ממנין תרי"ג מצות דאורייתא, מה שאין כן הטבילה אינה ממנין תרי"ג, רק ממנין תרי"ג הוא שמירת ימי נדה וזיבה, והטבילה הוא עצה מן התורה לתקן ולטהר אשה מטומאתה לבעלה, ובאם לא תטבול אף על פי כן קיימו המצוה בשמירתם. יוצא לנו מזה לדעתי בדרך אפשר, דבנידון כזה דבר שאינו מגוף המצוה ממנין תרי"ג יוצאין ידי חובה בלא כוונה, ואף על פי כן אין בכחי להכריע בזה מדעתי, ולדעתי המשכיל על דבר ילמד בזה גם לבני ביתו בעסק טבילת נדה לכוין לצאת ידי חובה':

עוד זאת אדרש לבני ישראל, בענין הג' תפלות שבכל יום שהם מדרבנן (עיין טור ושלחן ערוך או"ח סימן ק"ו סעיף ב', ובמגן אברהם סק"ב), והנה לפי מה שכתבתי (לעיל אות ז') לדעת (רבינו שמואל) [רבינו יונה] דמצוה שבדבור

לפי גרסת השאלות רב נחמן בר יצחק היה מהראוי לפסוק כוותיה דהוא מאריה דשמעתא טפי מרב אויא, אבל לגירסת גמרא דידן אין להכריע ונדבר עוד מזה אם ירצה ה':

ח'

לעיל (אות ו') כתבנו במצוה שיש בה הנאה מהני בדיעבד גם בלא כוונה, לפי זה נדה שטבלה בימי הקור דאין הנאה לגוף, לכאורה ודאי צריכין כוונה לכוין לצאת ידי חובתה כיון דהוא דאורייתא^א, ומי הוא הנזהר בזה, ובזולת זה לכאורה אינה יוצאת, (דבשלמא בימי החום הוה הנאה לגוף יש לומר דיוצאת (עיין חולין ל"א א', טור ושלחן ערוך או"ח סימן קצ"ח סמ"ח, דרכי תשובה שם ס"ק קמ"ח) אבל בזמן הקור קשיא), והיה מן הצורך להודיע זה לנשים דלכאורה בזולת הכוונה אין יוצאים. ונראה לי ללמד זכות, דאין

ט. רצה לומר שהמצוה הוא דאורייתא.

י. עיין בשדה חמד (מערכת המ"ם כלל ס"ב): כתב הרדב"ז בתשובות החדשות סימן ל"ד דבטבילה ושחיטה לא שייך פלוגתא צריכות כונה או אין צריכות כונה דלאו מצות ניהו אלא מכשירי מצוה, ופליגי רב ור' יוחנן דלמר חמירי ממצות ולמר קילי וכו', וכך כתב הרמב"ן, עכ"ל. ותמיהני שכתב כן בפשיטות ולא זכר שר דברי האור זרוע הובא בהגהות אשר"י סוף פרק ראווהו בית דין שכתב להדיא דרב דאמר טהורה לביתה היינו דסבירא ליה מצות אין צריכות כונה, עיין שם, ודעת הר"ן בחידושי לחולין (ל"א א') הובאו דב"ק במלא הרועים מערכה זו אות ח"י היא כדעת הרמב"ן עיין שם [וכו'] וכן כתב הרדב"ז שם בשם הר"ן, וכן נראה מדברי הרשב"א והראב"ד ושכן פסקו ר"ח ור"י.

ולפי הנראה נעלם זה מעיני הגאון מוהר"ץ אלימלך שפירא בספר דרך פקודין הנדפס מחדש בהקדמה א' אות ח' שתתן ללמד זכות על מה שאין מזהירין לנדה הטובלת בימי הקור דאין הנאה לגוף שתכוין למצוה שבזולת זה לא יצאה ידי תובתה, וכתב דטבילה אינה מצוה אלא הכשר ועצה טובה להתקן לבעלה, עיין שם דמסיק דמכל מקום ילמד אדם את בני ביתו לכוין בטבילה ולא הזכיר סברת הרמב"ן והר"ן והרדב"ז ושהאור זרוע חולק כנזכר לעיל.

מיבעיא אם לא ביקש עדיין בזה היום
במו פיו איזה בקשה הנה התפלה
הראשונה הוא מצות עשה דאורייתא,
אלא אפילו אם כבר ביקש איזה ענין
וגם אם כבר התפלל תפלה אחת ביום,
הנה חז"ל תיקנו שאינו יוצא ידי חובת
המצוה רק בג' תפלות דוקא, הנה כלם
נכללים בכלל המצות עשה דאורייתא
ולעבדו בכל לבבכם, וצריך לכוין בכלם
לקיים המצות עשה ולעבדו בכל לבבכם
וכו' על פי תקנת חז"ל, ובזולת זה לא
יצא ידי חובתו לפי סברא הלזו,
והמשכיל יבין. וידעתי שיש מקום
לבעל דין לחלוק ממאמר רז"ל בכמה
מקומות בש"ס תפלה דרבנן ואקילו שם
בכמה עניינים, הדבר הזה צריך ביאור
רחב אין כאן מקומו, יפורש במקום
אחר אם ירצה הגוזר. ומה שפסקו
הפוסקים (עיין טור ושלחן ערוך או"ח סימן
ק"א ס"א, ובהג"ה) דבדורות הללו אינו
חוזר ומתפלל בשביל חסרון כוונה,
היינו כוונת התפלה לכוין פירוש המלות

גם בדרבנן אינו יוצא בלא כוונה, ודאי
צריך לכוין מקודם לקיים מצות חז"ל
כאשר נצטוינו לא תסור וכו"ל, אלא גם
לפי מה שפקפק על זה הפרי מגדים גם
כן נראה לי דצריך לעיין בדבר, דהנה
עיקר התפלה מצות עשה מדאורייתא
ממנין תרי"ג ולעבדו בכל לבבכם (דברים
י"א י"ג) עבודה שבלב היא תפלה (תענית
ב' א'), רק המצות עשה דאורייתא הוא
שיתפלל אדם בכל יום לבוראו איזה
ענין המצטרך לו בכל אופן שיהיה,
וחז"ל הסדירו התפלה על הסדר וג'
פעמים בכל יום דוקא, והנה לפי זה הם
אמרו שאינו יוצא בבקשה בעלמא,
והוא כמו דמדאורייתא מסככין בנסרים
וחז"ל החמירו שלא לסכך רק באופן
היותר נאות (עיין סוכה י"ד א'), דמסתפק
הפרי מגדים (פתיחה כוללת ח"ג אות ז' י"א)
ונוטה דעתו דבישב בסוכה כזו לא יצא
גם ידי חובת המצוה דאורייתא דיכולין
חכמים להפקיע לגמרי מצותו כאילו לא
עשה כלל, כן הוא הענין בכאן, לא

יא. ורבינו דיבר בזה בעוד הרבה מקומות, עיין: להלן מצות עשה ל"א חלק הדיבור אות ב', שם אות ד',
מגיד תעלומה י"א א' ד"ה תוס' בד"ה תני רבי יחזקאל וכו', שם י"ג א' ד"ה תוס' בד"ה היה קורא וכו',
שם מ"ח ב' ברש"י ד"ה עד שיאכל כזית דגן, שם בדברי הרא"ש פרק א' ד"ה וגם מתוך הדחק נהגו כך,
שם על הרי"ף כ"ב ב' בדפי הרי"ף ד"ה יכול משבא דניאל לגולה, ברכה משולשת על משניות פסחים פ"י
מ"ה בד"ה ודכוותה בסוכה, בני יששכר מאמרי השבתות מאמר ג' סימן ה', מאמרי חודש תשרי מאמר ג'
דרוש ו', והיה ברכה פ"א מ"א ד"ה מעשה ובאו וכו', לקוטי מהרצ"א פרשת ואתחנן אות רט"ו על הפסוק
(דברים ד' ו') ושמרתם, הקדמה לתקנות תמכין דאורייתא אות ג'.

וראה עוד בשו"ת צבי תפארת סימן ה' ד"ה אבל הרבה, שם סימן מ"ד, שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סימן א',
נימוקי אורח חיים סימן רס"ז סק"ב.

תפלה הסדורה לו והוא בתפילת המנחה אירע לו שהתפלל בלא כוונה, מהראוי שיתפלל תפלת נדבה בחידוש. ונראה לי שגם בתפילת שחרית הדין כן, אם התפלל תפילת ערבית שבוודאי כפי הנראה המצות עשה דאורייתא ולעבדו שהוא לבקש בכל יום איזה דבר דהיום הולך אחר הלילה, ובאם התפלל איזה דבר בלילה פטור ביום שלאחריו. ואפשר לומר בהיפוך כיון דתפלות כנגד תמידין (עיין ברכות כ"ו ב') ובתמידין הלילה הולך אחר היום (עיין חולין פ"ג א'), אבל אינו ענין לכאן, והעיקר נראה לי כמו שכתבנו דהרי המצות עשה דאורייתא אינו נגד תמידין והבן, ואם ירצה ה' נדבר עוד מזה י":

בכוונת הלב, אבל בחסרון כוונה לקיים המצוה ודאי חוזר, כן נראה לדעתי ודי בזה:

ינאפשר לומר כיון דחזינן דחז"ל לאו דווקא קאמרי, דהרי הם בעצמם אמרו (ברכות כ"ט ב') המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה והיא בגמרא צרכי עמך מרובים וכו', אם כן נראה דהם בעצמם נתנו מקום שיצא ידי חובתו בדיעבד בבקשה כל דהו. על כן נראה לי אם לא בקש שום בקשה עדיין ביום ההוא, והתפלל בלא כוונה והיא תפלה ראשונה של היום שלא בכוונה הנה לא יצא עדיין ידי חובת המצוה דאורייתא וצריך לחזור ולהתפלל. ובאם כבר ביקש איזה בקשה ביום ההוא או כבר התפלל איזה

יב. קטע זו הוא הוספה מכתב יד הנ"ל.

יג. מלבד כל הנ"ל, שלכתחילה מצות צריכות כוונה במצות עשה דאורייתא וגם דרבנן, סבירא ליה לרבינו דיש לכון גם כן במצות לא תעשה, והוא על פי דברי האריז"ל (טעמי המצות פרשת קדושים, עין שם), וכמו שכתב רבינו באגרא דכלה (פרשת בהר ד"ה דבר וכו' כי תבאו וכו', וכן הוא בפרשת ויקהל משה את כל וכו', להלן מצות לא תעשה ל"ב חלק המחשבה אות א', עין שם): דהנה רוב הפוסקים פסקו מצות צריכות כוונה, אפילו בדיעבד אינו יוצא בלא כוונה, ואפילו הסוברים אינן צריכות כונה מודו דלכתחילה בעי כוונה. והנה גם במצות י"א אשר לא תעשה כתב מרן האר"י ז"ל דצריכות כונה, וכתב בכתביו הקדושים כשהיה מסתפר שערות ראשו והניח הפאות והזקן היה מכויין בגלוחו שאינו מגלח יותר כדי לקיים מצות בוראו, כי בזולת זה לא יקרא מצוה כיון שהוא רק שב ואל תעשה. והנה אם זה הוא כך במצות הנקראים לאוין במנין תרי"ג, מכל שכן באותן המנויים לעשין במנין תרי"ג והם בשב ואל תעשה האיק' יחשבו למצות עשה, כגון שביתה ממלאכה בשבת ושביתה מעבודת השדה בשביעית זה לא יחשב לעשייה זולת בהצטרפות העשייה הקודם לה בימים המותרים ובעת העשייה יחשוב בלבבו היום אני עושה מלאכה זו כי עדיין לא נאסרה בגזירת הבורא וכשיגיע יום האסור אשבות, הנה עשיית המלאכה הלזו למצוה יחשב תיכף כאלו עשה מצות עשה מעשיות בפועל ממש ונגמרת המצוה כשיגיע יום האסור וישובת ממלאכה.